

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arkistointia koskevan lainsäädännön uudistaminen on tarpeellista. Esitys arkistointilaiksi sekä ehdotetut muutokset tiedonhallintalakiin selkeyttävät arkistoinnin käsitteistöä ja menettelyitä.

On hyvä, että arvonmäärityksen kriteeristö on tuotu lain tasolle. Tämä tuo näkyväksi eron tiedonhallintalain mukaiseen tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämiseen ja korostaa vaatimusta perustella henkilötietojen käsittelyä. Arvonmääritys on sellaista julkisen vallan käyttöä, jonka on hyvä olla läpinäkyvää myös viranomaisen toiminnassa, koska Kansallisarkiston päätökset ovat tähänkin asti pohjautuneet ensisijaisesti viranomaisen esitykseen. Arvonmäärityksen suhteesta asiakirjojen ja tietoaaineistojen arkistointia koskevan asian vireillepanoon ja arkistointipäätöksen tekemiseen jää kuitenkin joiltakin osin tarkennettavaa.

Ehdotetun 8 §:n 2 momentin 3 kohdan säännöskohtaisessa perustelussa todetaan, ettei termi toimintaprosessi täysin vastaa tiedonhallintalain määritelmää toimintaprosessille. Tämä ero käsitteistössä aiheuttaa haastetta, etenkin kun perusteluissa todetaan, että ”arvonmäärityksessä on pyrittävä ottamaan huomioon tehtäväkokonaisuudet sekä tehtävän yhteys muihin tehtäviin, joiden suorittamiseen voi osallistua yksi tai useampi toimija”. Lisäksi perusteluissa esitetään, millä kriteereillä valitaan tietoja arkistoitavaksi, jos samoja tietoja kertyy usealle viranomaiselle. Kansallisarkiston arvonmääritys- ja seulontapolitiikassa (KA/12247/07.01.01.03.00/2019) annetaan esimerkkejä monitoimijaprosesseista, joita tässä varmaankin tarkoitetaan. Siltä osin kuin pykälä kuitenkin koskee viranomaisen itsensä tekemää arvonmääritystä, eikä Kansallisarkiston tekemää arvonmääritystä eri viranomaisten samoista tiedoista, on huomioitava, että viranomainen käyttää tiedonhallintamallissaan nimenomaan tiedonhallintalaissa määriteltyä toimintaprosessi-käsitettä. Jää epäselväksi, miksi toimintaprosessi ei olisi tässäkin yhteydessä tiedonhallintalain tarkoittama käsite. Ehdotettu 8.2 § 3 kohta sisältää tarkennuksen siitä, että arvonmäärityksessä tulee huomioida toimintaprosessin sisältämien tietojen käyttö useamman viranomaisen päätöksenteossa, eli

viranomaiselle tulisi tämän säännöksen perusteella velvoite huomioida monitoimijaprosessit. Perusteluja tulisi tarkentaa tältä osin nimenomaan arvonmäärittäystä tekevän viranomaisen näkökulma huomioiden.

Ehdotetun 9 §:n mukaan Kansallisarkisto tekee arkistointipäätöksen, joka perustuu 8 §:n mukaiseen arvonmäärittäykseen. Tämä menettely on selkeä silloin, kun asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistointia koskevan asian panee vireille viranomainen itse. Asian voi kuitenkin panna vireille myös Kansallisarkisto. Voisi olla selkeämpää, jos Kansallisarkiston päätös perustuisi 8 § 2 momentin mukaiseen arvonmäärittäykseen eikä tässä yhteydessä viitattaisi koko 8 §:ään, jossa arvonmäärittäys säädetään viranomaisen velvollisuudeksi.

Ehdotetun 10 §:n mukaan Kansallisarkisto voi tehdä myös yleisiä arkistointipäätöksiä, ja asian voi panna vireille joko toimivaltainen ministeriö tai viranomaisia laajasti edustava taho tai Kansallisarkisto omasta aloitteestaan. Yleiseen arkistointipäätökseen sovelletaan, mitä 9 §:n 1 momentissa säädetään. Perusteluissa viitataan siihen, että Kansallisarkiston päätös perustuisi arvonmäärittäykseen, mutta tekstissä viittaus on arkistoinnin suunnittelua koskevaan 7 §:ään. Lisäksi perusteluissa todetaan nimenomaisesti, että yleisen arkistointipäätöksen menettely mahdollistaisi yhtenäiseen arvonmäärittäykseen perustuvan päätöksenteon. Tarkoitus on mahdollistaa esimerkiksi edunvalvontaorganisaatioiden osallistuminen arkistointipäätöksen valmisteluun. Näissä tilanteissa kukin viranomainen saisi lausua arvonmäärittäyksestä, mutta yleinen arkistointipäätös ei ilmeisesti perustuisi 8 § 1 momenttiin.

Mahdollisia tulkintahaasteita ehdotettujen 9 ja 10 pykälien osalta tulevaisuudessa saattaa aiheuttaa myös se, milloin on kyseessä tiedonhallintalain 2 §:n 7 kohdassa tarkoitettu yhteinen tietovaranto. Ovatko näitä vain ne, joista on säädetty erityislainsäädännössä, niin kuin tiedonhallintalain perusteluista voi päätellä. Tällöin ilmeisesti yleinen arkistointipäätös ei tule kyseeseen, vaan Kansallisarkisto tekee tietovarantoa ylläpitävälle viranomaiselle viranomaiskohtaisen arkistointipäätöksen joko viranomaisen aloitteesta tai omasta aloitteestaan, ilman 10.3 §:n mukaista lausuntokierrosta.

Soininen Riikka
Valtiokonttori